

Indywidualnie, ale razem w świecie przyrody...

Maria Stachowicz-Polak¹

Zauważ Innego, pochyl się nad Nim, podaj Mu rękę. Razem w świecie przyrody możecie działać wiele, możecie wymienić się swoimi światami z różnych punktów widzenia. Ty – On – Przyroda to jedno środowisko, w którym żyjecie.

Bądź człowiekiem wśród stworzeń, bądź bratem między braćmi. Poznaj – zrozum – pokochaj – pomóż...

Spróbujcie spojrzeć na świat przyrody i człowieka w sposób integralny. Stańcie się odkrywcami tajemnic piękna przyrody i własnych talentów.

Niech będzie to Waszą wspólną pasją!

Wprowadzenie

Według *Encyklopedii powszechnej PWN* **indywidualizacja nauczania** to dostosowywanie treści, metod i środków nauczania do indywidualnych właściwości (zdolności, umiejętności, zainteresowań) uczniów. Celem indywidualizacji pracy ucznia jest poprawianie wyników uczenia się dzięki wykorzystaniu indywidualnych właściwości uczącego się i zwiększaniu jego indywidualnych możliwości. Indywidualizując nauczanie, można rozwijać zdolności i zainteresowania uczniów, wyłaniać różnego rodzaju talenty. Niezależnie od tego, czy pracujemy z uczniem zdolnym czy z uczniem słabym, możemy tak zorganizować zajęcia dobierając odpowiednie metody nauczania, aby wspólnie wypracować efektywny „produkt końcowy”.

Wydaje mi się, że indywidualizacja pracy z uczniem w szeroko pojętej edukacji przyrodniczej może odbywać się w szczególności na zajęciach pozalekcyjnych, w ramach kół zainteresowań.

Przedstawiany projekt opisuje działania koła ekologiczno-regionalnego w Szkole Podstawowej Nr 18 w Rybniku w dzielnicy Boguszowice Osiedle. Wyszliśmy – prowadzący zajęcia i ich uczestnicy – z założenia, że w naszej dzielnicy istotnym problemem jest integrowanie społeczeństwa lokalnego. Postanowiliśmy także zwrócić uwagę na dzieci skrzywdzone przez los kalectwem. Przeciwdziałanie znieczulicy, obojętności wobec problemów innych ludzi stało się celem naszych działań. Jako nauczyciel przyrody uznałam, że mogę nauczyć dzie-

¹ Nauczycielka przyrody w Szkole Podstawowej Nr 18 w Rybniku.

ci, uczęszczające na zajęcia koła, reagowania także na problemy innych i ich rozwiązywania. Zastosowane metody **uczą odwagi bycia indywidualnym, tworząc zarazem wspólnotę działań, będąc dialogiem i spotkaniem z innym człowiekiem z zachowaniem własnej odrębności przeżywania, doświadczania, myślenia i refleksji**. Pomogą uwierzyć w siebie i stworzą płaszczyznę bliskich spotkań dzieci zdrowych z dziećmi niepełnosprawnymi, idącymi wspólnymi drogami poszukiwań lecz własnymi indywidualnymi ścieżkami twórczych działań. Realizując ten projekt, uczniowie pracując indywidualnie i grupowo, uczą się być odpowiedzialnymi obywatelami swojej małej ojczyzny, jednocześnie stają się wrażliwi na problemy jej mieszkańców i tolerancyjni wobec ich „inności”. A wspólnie możemy pomóc dzieciom nym „otworzyć się” na świat.

Cele ogólne projektu

- Integrowanie dzieci zdrowych z dziećmi niepełnosprawnymi;
- rozwijanie umiejętności kluczowych: współdziałania w grupie, sprawnego komunikowania się, organizowania własnej pracy, twórczego rozwiązywania problemów, odpowiedzialności za swoją pracę;
- aktywne poznawanie i doświadczanie twórczej zabawy i twórczego rozwoju, jednocześnie dążenie do odkrywania uzdolnień dzieci;
- rozwijanie dziecięcej wrażliwości na wartości, wśród których istotną wartością jest przyjaźń w nierozzerwalnym świecie przyrody;
- rozbudzanie poczucia przynależności do środowiska lokalnego, jego integrowanie oraz umacnianie więzi międzyludzkich.

Cele szczegółowe

Uczeń potrafi:

- pracować indywidualnie i w grupie poprzez prawidłową komunikację i organizację czasu,
- okazać zrozumienie dla problemów ludzi niepełnosprawnych,
- udzielić pomocy osobom niepełnosprawnym w różnych sytuacjach społecznych,
- odpowiednio zachować się wobec osoby niepełnosprawnej,
- być razem, wspólnie działać, ale i patrzeć indywidualnie według własnych wyobrażeń i odczuć,
- pobudzić własną wyobraźnię,
- dostrzec rolę gestu w kontaktach międzyludzkich i w różnych sytuacjach,
- komunikować się w sposób werbalny i niewerbalny z samym sobą, innymi i światem przyrody,
- rozwijać wrażliwość moralną i estetyczną,
- być wrażliwy na piękno otoczenia przyrodniczego i wyrazić to sobą i swoją twórczością,
- wypowiadać się o swoich przeżyciach i emocjach,
- uważnie i wnikliwie słuchać,
- rozwijać swoje indywidualne zainteresowania, zamiłowania oraz uzdolnienia, zwłaszcza plastyczne, dekoratorskie, fotograficzne, aktorskie,

- wykonać pracę plastyczną, dekoratorską, sporządzić przepis, zredagować opis, napisać opowiadanie, wykonać zdjęcie na miarę swoich możliwości,
- wskazać sposoby zdrowego odżywiania się,
- dostrzec ogromne znaczenie roślin zielnych dla człowieka,
- przygotować przy pomocy nauczyciela scenariusz warsztatu,
- rozwijać umiejętność planowania,
- właściwie zorganizować stanowisko pracy,
- prezentować własne pomysły, wytwory swojej pracy,
- bezpiecznie poruszać się po drogach,
- prowadzić wnikliwą obserwację w najbliższym środowisku,
- dostrzec piękno przyrody i docenić jej walory relaksujące i zdrowotne,
- zachować się zgodnie z zasadami określonymi przez kulturę człowieka w różnych miejscach.

Przewidywane osiągnięcia (rezultaty):

- przygotowanie do świadomego i aktywnego uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej,
- dostrzeganie potrzeb własnych i innych ludzi, a zwłaszcza osób niepełnosprawnych, także wyrażanie uczuć wobec nich, a co za tym idzie, przełamywanie barier społecznych,
- posługiwanie się prostymi technikami plastycznymi,
- rozwijanie zainteresowań i zdolności dzieci zdrowych oraz dzieci niepełnosprawnych,
- wnikliwe, umiejętne obserwowanie przyrodniczych elementów środowiska.

Treści realizowane w projekcie zgodne z Podstawą programową...

Przedmiot/ścieżka	Treści nauczania i działania edukacyjne
język polski	Poznanie konstrukcji i tworzenie opisu, dialogu i prostych form użytkowych.
historia i społeczeństwo	Ja i inni. Moja postawa wobec innych.
przyroda	Krajobrazy najbliższej okolicy – obserwacje i opisy.
sztuka (plastyka, muzyka), technika	Działania muzyczno-ruchowe. Działania plastyczne w różnych materiałach, technikach i formach.
edukacja ekologiczna	Najbliższe otoczenie domu rodzinnego, sąsiedztwa i szkoły. Prowadzenie obserwacji w najbliższej okolicy.
edukacja prozdrowotna	Problemy i potrzeby kolegów niepełnosprawnych. Podstawowe zasady i reguły obowiązujące w relacjach międzyludzkich.
wychowanie do życia w rodzinie	Istota koleżeństwa i przyjaźni, wzajemny szacunek, udzielanie sobie pomocy, współpraca.

Rodzaj projektu: interdyscyplinarny projekt działania lokalnego integrujący dzieci zdrowe z dziećmi niepełnosprawnymi.

Realizatorzy projektu: uczniowie i opiekun/nauczyciel koła ekologiczno-regionalnego działającego w Szkole Podstawowej Nr 18 w Rybniku – Boguszowicach Osiedlu, pięcioro dzieci Śląskiego Stowarzyszenia na Rzecz Rozwoju Osób Niepełnosprawnych w Boguszowicach Osiedlu; nauczyciele wspierający: sztuki – plastyki, sztuki – muzyki, techniki, języka polskiego, informatyki, gimnastyki korekcyjnej, pedagog szkolny, nauczyciel o specjalności: pedagogika specjalna – oligofrenopedagogika.

[W projekcie tym koordynator projektu pełni również funkcję nauczyciela/opiekuna koła, jednakże mogą to być dwie różne osoby.]

Adresaci projektu: społeczność Szkoły Podstawowej Nr 18, dzieci ze Śląskiego Stowarzyszenia na rzecz Rozwoju Osób Niepełnosprawnych w Boguszowicach Osiedlu, rodzice uczniów uczestniczących w projekcie, społeczność lokalna dzielnicy Boguszowic Osiedla, władze Urzędu Miasta Rybnika, Rada Dzielnicy Boguszowic Osiedla, zaproszeni goście, partnerzy projektu, sponsorzy.

[Projekt może być realizowany podczas zajęć interdyscyplinarnych kół zainteresowań w szkołach podstawowych i gimnazjach, po dostosowaniu programu do potrzeb, a szczególnie zainteresowań dzieci i młodzieży, a także przez lokalne stowarzyszenia, organizacje, instytucje itp.]

Partnerzy współuczestniczący w realizacji projektu (organizacje, instytucje, placówki oświatowe): Urząd Miasta Rybnika, Rada Dzielnicy Boguszowic Osiedla, Stowarzyszenie „Aktywna Dzielnica” w Rybniku – Boguszowicach Osiedlu, Śląskie Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Osób Niepełnosprawnych w Boguszowicach Osiedlu, Polskie Stowarzyszenie Dzieci z Upośledzeniem Umysłowym – Koło w Rybniku, Stowarzyszenie Miłośników Psów Zaprzęgowych „Travois” w Katowicach, Poradnia Pedagogiczno-Psychologiczna w Rybniku, Warsztaty Terapii Zajęciowej w Rybniku, Hufiec ZHP w Rybniku, Komisarjat Policji w Rybniku – Boguszowicach Osiedlu, Jednostka Ratowniczo-Gaśnicza z Rybnika, Nadleśnictwo Rybnik, wolontariusze ze Szkoły Podstawowej Nr 18 i Gimnazjum Nr 7 (w tym uczniowie, nauczyciele, pielęgniarka dyplomowana); osoby współprowadzące warsztaty: kwiaciarka/dekoratorka, leśniczka, krawcowa, zielarz, kucharka, animator kultury, fotograf.

Miejsce realizacji: Szkoła Podstawowa Nr 18 w Rybniku – Boguszowicach Osiedlu, teren wokół szkoły (wiele działań odbywało się również poza terenem szkoły: warsztaty w terenie, Piknik Rodzinny z Czworonożnymi Przyjaciółmi itp.).

Czas realizacji: 10 miesięcy (od września 2003 r. do czerwca 2004 r.); zakończenie projektu – integracyjna impreza środowiskowa *Piknik Rodzinny z Czworonożnymi Przyjaciółmi*, 19 czerwca 2004 r.

Metody: burza mózgu, wywiad, rozmowa, spotkania, warsztaty, niekonwencjonalne metody działań edukacyjno-kreacyjnych, przekład intersemiotyczny, pokaz, obserwacja, collage, plakat, prezentacja.

Formy pracy: praca indywidualna, praca w grupach, praca zespołowa.

Materiały/środki dydaktyczne: ankiety, materiały biurowe, materiały plastyczne, materiały dekoracyjne, prace uczniów, aparat fotograficzny, zdjęcia, zestawy narzędzi pracy indywidualnej i pracy grupowej.

Realizacja projektu

ETAP PLANOWANIA

1. Zgłoszenie propozycji realizacji projektu *Indywidualnie, ale razem w świecie przyrody...* (w zgodzie z założeniami szkolnego programu dydaktyczno-wychowawczego) na posiedzeniu Rady Pedagogicznej, przedstawienie celów; pozyskanie nauczycieli do współpracy; powołanie zespołu realizującego projekt.

[Odpowiedzialny: koordynator projektu – opiekun koła ekologiczno-regionalnego; termin: początek września.]

2. Spotkanie z uczniami koła ekologiczno-regionalnego, określenie ich wspólnych zainteresowań.

[Kóło stanowił zespół 16 uczniów z klas piątych (8 osób) i szóstych (8 osób) zainteresowanych treściami ścieżek międzyprzedmiotowych, w szczególności edukacją ekologiczną i edukacją regionalną. W opisie realizacji projektu skoncentrowano się na indywidualnej pracy uczniów klas szóstych, którzy byli odpowiedzialni za przygotowanie warsztatów; uczniowie klas piątych wspierali jedynie starszych kolegów, pomagając w realizacji zadań oraz opiekowali się dziećmi niepełnosprawnymi, przygotowując się do wykonywania zadań w przyszłym roku szkolnym.]

Zapoznanie uczniów z celami projektu; propozycja przygotowania przez uczniów pomysłów tematów cyklu twórczych warsztatów z udziałem dzieci niepełnosprawnych, ustalenie terminarza spotkań.

[I spotkanie koła; odpowiedzialny: koordynator projektu; termin: początek września.]

Zebranie propozycji warsztatów, wybór najlepszych pomysłów, wypracowanie systemu oceniania.

[II spotkanie koła; odpowiedzialni: koordynator projektu, uczniowie; termin: kilka dni po pierwszym spotkaniu.]

3. Opracowanie szczegółowego harmonogramu działań i dokumentacji projektu, zestawu narzędzi pracy, utworzenie teczki dokumentacji projektu.

[Odpowiedzialny: koordynator projektu; termin: do połowy września.]

4. Spotkania z pedagogiem oraz psychologiem z Poradni Pedagogiczno-Psychologicznej w Rybniku, mające na celu przygotowanie uczniów do komunikowania się oraz wspólnych działań z dziećmi niepełnosprawnymi w ramach cyklu *Moim kolegą jest osoba niepełnosprawna*.

[III i IV spotkanie; odpowiedzialny za zorganizowanie spotkań: koordynator projektu; termin: drugi tydzień września.]

5. Zaproszenie do współpracy dzieci niepełnosprawnych z naszej dzielnicy. Rozmowa z opiekunami Śląskiego Stowarzyszenia na Rzecz Rozwoju Osób

Niepełnosprawnych oraz z rodzicami dzieci niepełnosprawnych. Wykonanie zaproszeń.

[W wyniku tych działań do uczestnictwa w projekcie wyraziło chęć pięcioro dzieci niepełnosprawnych, w tym dwoje z upośledzeniem fizycznym, troje z upośledzeniem umysłowym lekkim.]

[V spotkanie; odpowiedzialni: koordynator projektu, uczniowie; termin: drugi tydzień września.]

6. Przygotowanie uczniów do pracy metodą projektów, zapoznanie ze szczegółowym harmonogramem działań, podział na 2-3 osobowe grupy (uczeń klasy 6, uczeń klasy 5, dziecko niepełnosprawne), zawarcie kontraktów grupowych, przydział zadań indywidualnych i grupowych (ze szczególnym uwzględnieniem odpowiedzialności za przygotowanie warsztatów oraz za pomoc dzieciom niepełnosprawnym, uwzględniającą ich indywidualne tempo pracy).

[VI spotkanie; odpowiedzialny: koordynator projektu, uczniowie; termin: trzeci tydzień września.]

7. *Poznajmy się, będziemy pracować razem* – wstępne zajęcia integracyjne (zabawy) dzieci z koła z dziećmi niepełnosprawnymi, ich rodzicami/opiekunami, osobami prowadzącymi warsztaty oraz współuczestniczącymi w warsztatach, zawarcie kontraktu zespołowego, określenie wspólnych oczekiwań, motywacji.

[VII spotkanie; odpowiedzialni: koordynator projektu, nauczyciel o specjalności-pedagogika specjalna; termin: trzeci tydzień września.]

8. Nawiązanie współpracy z instytucjami, organizacjami, stowarzyszeniami, firmami itp. (pozyskanie partnerów, darczyńców, sponsorów) – wystosowanie i wysłanie pism, przeprowadzenie rozmów, wykonanie telefonów, wysłanie faxów, e-maili oraz sporządzenie ich wykazu.

[Odpowiedzialny: koordynator projektu; pomoc rodziców uczniów realizujących projekt; termin: cały okres realizacji projektu.]

9. Nagłośnienie projektu w mediach/promocja i reklama projektu: rozpowszechnianie informacji o realizowaniu projektu w telewizji, radio i prasie. Media uczestniczące w projekcie: Śląska Telewizja Kablowa, Lokalna Telewizja Kablowa „Orbisat”, Radio 90FM, Dziennik Zachodni, Nowiny Rybnickie, Gazeta Rybnicka.

ETAP REALIZACJI

Harmonogram działań – realizacja projektu *Indywidualnie ale razem w świecie przyrody...*

Zadania ogólne	Zadania szczegółowe (działania)		Efekt/produkt końcowy	Materiały/środki dydaktyczne	Osoby odpowiedzialne	Czas/trwania działania/miejsce
	Nauczyciel	Uczeń				
Mapa zasobów potencjału (struktury zawodowej) społeczności lokalnej	Opracowanie narzędzi badawczych do przeprowadzenia sondażu zawodów mieszkańców dzielnicy – Boguszowic Osiedla.	1. Sporządzenie listy mieszkańców dzielnicy reprezentujących zawody przydatne w projekcie. 2. Analiza – wybór osób o zawodach zgodnych z zainteresowaniem uczniów, mogących przeprowadzić „twórcze warsztaty”. 3. Zaproszenie osób do przeprowadzenia warsztatów.	Wytypowanie konkretnych osób do przeprowadzenia warsztatów i przygotowania integracyjnej imprezy środowiskowej.	Ankiety, papier wizytówkowy, sprzęt komputerowy, przybory szkolne;	Koordinator projektu, uczniowie zrzeszeni w kole (praca w grupach);	początek września; teren dzielnicy Boguszowic Osiedla;

Warsztaty kreatywności – cykl twórczych spotkań /1-8/	1. Ziołowe dekoracje – warsztat dekoratorstwa	1. Opracowanie narzędzi pracy na zajęcia warsztatowe. 2. Pomoc w przygotowaniu scenariusza, materiałów/ środków dydaktycznych. 3. Utrzymywanie dyscypliny czasowej i zachowania na zajęciach.	1. Opracowanie scenariusza warsztatu z uwzględnieniem stopniowania trudności przy wykonywaniu pracy (produktu końcowego). 2. Przygotowanie materiałów, środków dydaktycznych. 3. Opieka nad dziećmi niepełnosprawnymi, pomoc w pracach. 4. Przygotowanie raportu/ sprawozdania po zakończeniu warsztatu.	Bukiety, kompozycje kwiatowe, stroiki, girlandy z roślin zielnych, traw;	Suszone rośliny zielne, trawy, inne elementy dekoratorskie, przybory szkolne;	Koordynator projektu, uczeń klasy szóstej (I), kwiaciarka/ dekoratorka, uczniowie klasy piątej pomagający w przygotowaniu materiałów, opiekujący się dziećmi niepełnosprawnymi, nauczyciel o specjalności: oligofrenopedaagogika, rodzic;	2-3 godziny; wrzesień; pracownia przyrodnicza;
	2. Tam gdzie szumi las... – warsztaty na polanie leśnej połączone ze spotkaniem z leśniczym w leśniczówce	1,2,3 – jw. 4. Zorganizowanie transportu do leśniczówki. 5. Przeprowadzenie zajęć w lesie na temat: <i>Doświadczenia zmysłowe w lesie.</i>	1. Opracowanie scenariusza warsztatu. 2, 3, 4 – jw.	„palety leśne” – rysunki z darów lasu;	blok rysunkowy techniczny, podkładki pod rysunki, kleje, przybory szkolne, „dary lasu” (zbierają je uczestnicy w trakcie warsztatu);	koordynator projektu, uczeń klasy szóstej (II) leśniczy, 3 rodziców, nauczyciel – jw.	ok. 5 godzin z dojazdem; październik; leśniczówka w Kłokocinie;

3. Syriusz modny ekologicznie – warsztat projektowania stroju dla maskotki dzieci Unii Europejskiej	1, 2, 3 – jw.	1. Opracowanie scenariusza warsztatu... 2, 3, 4 – jw.	stroje dla maskotki, praca – wyklejanka metodą collage na gotowych konturach Syriusza;	kawałki, skrawki materiałów ekologicznych typu len, płótno itp., suszone trawy, rośliny zielne, papier kolorowy toaletowy, akcesoria do szycia, przybory szkolne;	koordynator projektu, uczeń klasy szóstej (III), krawcowa, nauczyciel sztuki-plastyki, pozostali – jw.;	2-3 godziny; listopad; pracownia plastyczna;
4. Ekologiczne papierowe cuda – warsztat orgiami i urządzeń do...	1, 2,3 – jw.	1. Opracowanie scenariusza warsztatu... 2, 3, 4 – jw.	kwiaty, zwierzątka, ekologiczne urządzenia, np. odkurzacz do łapania przyjemnych chwil;	papier do orgiami, kartony, bibuła, papier kolorowy toaletowy itp., sznurki, nożyczki, klej i inne przybory szkolne;	koordynator projektu, uczeń klasy szóstej (IV), nauczyciel techniki, pozostali – jw.;	2-3 godziny; grudzień; pracownia techniczna;
5. Z ziołowej hodowli... – warsztat kucharki doskonałej połączony z prezentacją herbatek ziołowych oraz spotkaniem z ziołarzem	1, 2, 3 – jw. 4. Zaproszenie przedstawiciela firmy <i>Herbaflos</i> produkującej herbatki ziołowe – prezentacja i degustacja.	1. Opracowanie scenariusza warsztatu ... 2, 3, 4 – jw.	przepisy ziołowe na potrawy/dania z ziół, wypieki, przetwory, sałatki i przekąski, desery, napoje, kosmetyki, barwniki, wonne papiery, pachnidła itp., skrypty ziołowe; ciasteczka ziołowe, sałatki, kosmetyki;	suszone zioła, produkty do wypieków, sałatek, kosmetyków, odpowiednie naczynia, papier ksero, segregatory, przybory szkolne;	koordynator projektu, uczeń klasy szóstej (V), przedstawiciel firmy <i>Herbaflos</i>, ziołarz, kucharka, pozostali – jw. (pieczeniem i gotowaniem zajmuje się kucharka i rodzic);	4-5 godzin; marzec; stołówka szkolna;

6. Świat przyrody słowem, rysunkiem, muzyką malowany – warsztat z zastosowaniem przekładu intersemiotycznego	1, 2,3 – jw. 4. Zorganizowanie wyjścia do Domu Kultury w Boguszowicach Osiedlu.	1. Opracowanie scenariusza warsztatu. 2, 3, 4 – jw.	Nagrania na kasecie wideo, prace plastyczne;	wiersze z opisami przyrody, kasety/płyty z muzyką, magnetofon, kamera wideo, blok rysunkowy, kredki, farby, przybory szkolne;	koordynator projektu, uczeń klasy szóstej (VI), animator kultury, nauczyciel sztuki-muzyki i oligofrenopedagog, 2 rodziców;	2-3 godziny; kwiecień; scena w Domu Kultury;
7. Podróż do krainy fantazji – warsztaty przeżyć wewnętrznych połączone z gimnastyką korekcyjną na łące	1, 2, 3 – jw. 4. Zorganizowanie wyjścia na pobliską łąkę.	1. Opracowanie scenariusza warsztatu... 2, 3, 4 – jw.	opowiadania, opisy wewnętrznych przeżyć, emocji;	maty, kasety/ płyty z muzyką odprężającą, magnetofon (na baterie), kartki ksero, podkładki, przybory szkolne;	koordynator projektu, uczeń klasy szóstej (VII), nauczyciel j. polskiego, gimnastyki korekcyjnej, pozostali – jw.	3 godziny; I dekada maja; łąka w pobliżu szkoły;
8. Fotografia emocji... – warsztaty fotografowania	1, 2, 3 – jw. 5. Zorganizowanie wyjścia na teren dzielnicy Boguszowic Osiedla.	1. Opracowanie scenariusza warsztatu... 2, 3, 4 – jw.	fotografie miejsc, zaułków, postaci, wzбудzające w uczestnikach pewne emocje (np. zachwyty, lęku, radości, smutku);	aparaty fotograficzne;	koordynator projektu, uczeń klasy szóstej (VIII), fotograf, 3 rodziców, oligofrenopedagog;	2-3 godziny; II dekada maja, teren dzielnicy;

<i>Twórczość w dziełach matych mistrzów...</i> – plenerowa wystawa fotograficzna	Wykonanie zdjęć przebiegu warsztatów (w trakcie trwania każdego warsztatu) oraz ich efektów.	1. Wyeksponowanie zdjęć z opisami. 2. Zaproszenie rodziców do zwiedzania.	wystawa;	aparat fotograficzny, antyramy, sztalugi;	koordynator projektu, uczniowie zrzeszeni w kole (praca w grupach), pomoc fotografa;	1 czerwca (Dzień Dziecka) oraz podczas integracyjnej imprezy środowiskowej (poniżej)
<i>W edukacji kreatywności propozycje</i> – publikacja	1. Zebranie scenariuszy zajęć (1-8), dokonanie recenzji, ewentualnych poprawek, skonsultowanie z doradcą metodycznym. 2. Zebranie zdjęć przebiegu warsztatów, ich efektów, zdjęć z integracyjnej imprezy środowiskowej; dokonanie opisu, komentarzy. 3. Skanowanie zdjęć. 4. Oddanie do druku.	2. Wybór zdjęć wykonanych podczas warsztatów oraz integracyjnej imprezy środowiskowej. 2. Pomoc w opisie zdjęć.	Publikacja	sprzęt komputerowy	koordynator projektu, uczniowie z koła (praca w grupach), pomoc nauczyciela-informatyka	czerwiec

Piknik Rodzinny z Czworonożnymi Przyjaciółmi – program integracyjnej imprezy środowiskowej / prezentacja projektu	1. Przeprowadzenie wizji lokalnej terenu odbywania się imprezy. 2. Opracowanie programu. 3. Zaproszenie osób niepełnosprawnych, gości, partnerów, sponsorów, darczyńców itp. 4. Podział szczegółowych zadań dotyczących organizacji imprezy.	1. Pomoc w przygotowaniu programu. 2. Przygotowanie powitania uczestników imprezy i zaproszonych gości. 3. Przygotowanie i rozwieszanie plakatów informacyjnych w Boguszo-wicach Osiedlu. 4. Pomoc w przygotowaniu stanowisk.	integracyjna impreza środowiskowa.	sprzęt nagłaśniający, namioty, stoły, ławy, krzesła, różne rekwizyty itp.	dyrekcja szkoły, koordynator projektu, Rada Rodziców SP18, uczniowie zrzeszeni w kole (praca w grupach), chętni do pomocy nauczyciele.	maj-czerwiec, (piknik zorganizowano 19 czerwca 2004 r. – trwał on 8 godzin); teren wokół szkoły.

[Po odbyciu cyklu warsztatów odbyło się spotkanie podsumowujące uczestników warsztatów z nauczycielami wspierającymi, rodzicami, osobami prowadzącymi oraz zaproszonymi gośćmi – *Piknik Rodzinny...*]

Zestaw narzędzi pracy realizatorów projektu

Przykładowa karta pracy/scenariusz warsztatu realizowanego w ramach projektu *Indywidualnie, ale razem w świecie przyrody...*

Imię i nazwisko ucznia (odpowiedzialnego za przygotowanie warsztatu):

Prowadzący warsztat:

Data konsultacji: Data przeprowadzenia warsztatu (planowana):

Temat warsztatu:

Główny cel warsztatu:

Metody pracy:

Materiały pomocnicze/środki dydaktyczne:

Przebieg zajęć (opis):

Stopniowanie trudności przy wykonywaniu zadania z dostosowaniem do wszystkich uczestników warsztatu:

Efekt/produkt końcowy warsztatu:

Sprawności możliwe do zdobycia w trakcie danego warsztatu:

Arkusze oceny warsztatu realizowanego w ramach projektu *Indywidualnie, ale razem w świecie przyrody...*

Imię i nazwisko uczestnika warsztatów:

Prowadzący warsztat:

Osoby odpowiedzialne za przeprowadzenie warsztatu:

Data przeprowadzenia warsztatu:

Temat warsztatu:

Twój efekt/produkt końcowy warsztatu:

Co było najciekawsze/najprzyjemniejsze?

.....

Co sprawiło Ci największą trudność?

Co ze zdobytej wiedzy i umiejętności wykorzystasz w swoim życiu?

Czy czas na wykonanie zadania był według Ciebie wystarczający?

Atmosfera podczas zajęć była:

Prezentacja Twojej pracy była:

Zdobyte stopnie sprawności:

Podpisy prowadzącego, osób odpowiedzialnych za przeprowadzenie warsztatów:

.....

[Do zestawu narzędzi pracy należą również: *Raport ze zrealizowanego zadania*, *Arkusz samooceny pracy indywidualnej...*, *Arkusz oceny pracy w grupie...*]

Monitorowanie realizacji projektu przez koordynatora projektu: dokonywanie na bieżąco refleksji nad przebiegiem projektu, wprowadzanie ewentualnych korekt projektu, odnotowywanie spostrzeżeń i konfrontowanie ich z opiniami uczniów i nauczycieli współuczestniczących w danym zadaniu.

Konsultacje uczniów z koordynatorem projektu – nauczycielem-opiekunem koła zgodnie z harmonogramem terminów konsultacji (należy określić dokładne daty, godziny, miejsca spotkań): tydzień przed planowanym warsztatem uczniowie przychodzą ze scenariuszem warsztatu (wg opracowanego ogólnego narzędzia pracy przez nauczyciela/opiekuna koła).

Prezentacja projektu: 19 czerwca 2004 r. (w sobotę), od godz. 10⁰⁰-18⁰⁰.

Prezentację projektu potraktowano jako integracyjną imprezę środowiskową **Piknik Rodzinny z Czworonożnymi Przyjaciółmi**.

[Opiekę indywidualną nad dziećmi niepełnosprawnymi oraz wszystkimi dziećmi uczestniczącymi w imprezie pełnią przede wszystkim ich rodzice/opiekunowie; nad bezpieczeństwem czuwa Policja, Jednostka Ratowniczo-Gaśnicza oraz punkt medyczny.]

Program integracyjnej imprezy środowiskowej Piknik Rodzinny z Czworonożnymi Przyjaciółmi

10⁰⁰ Uroczyste otwarcie imprezy:

- * powitanie uczestników i zaproszonych gości,
- * przemówienia dyrektora szkoły i koordynatora projektu podsumowujące efekty realizacji projektu, zaproszenie do wspólnej zabawy, do zwiedzania plenerowej wystawy oraz wzięcia udziału w aukcji prac wykonanych przez dzieci na warsztatach kreatywności,
- * wystąpienie Prezydenta Miasta Rybnika i innych gości.

10²⁰ Zabawa integracyjna (śpiew, taniec) [prowadzący: animator kultury].

10⁴⁰ Zajęcia edukacyjno-ruchowe (elementy dogoterapii) z udziałem piętnastu psów ras północnych – syberian husky i alaskan malamut [prowadzący: przedstawiciel Stowarzyszenia „TRAVOIS” – I.Patkowska].

11¹⁰ Prelekcja *Policyjny pies tropiący* [prowadzący: sierżant F. Waśniowski, st. post. A. Ochal z podopiecznymi z rybnickiego Komisariatu Policji].

11⁴⁰ Występ zespołu teatralnego młodzieży niepełnosprawnej – uczestników Warsztatów Terapii Zajęciowej z Rybnika.

12⁰⁰ Poczęstunek ciepłym posiłkiem (grochówką) [odpowiedzialni: Stowarzyszenie „Aktywna Dzielnica”].

12³⁰ Aukcja prac uczestników Warsztatów Kreatywności [prowadzący: koordynator projektu].

13¹⁵ Pokaz sprzętu i dyscyplin sportowych z udziałem psów zaprzęgowych, pokazy powożenia [prowadzący: przedstawiciel Stowarzyszenia „TRAVOIS” – M. Czuba].

14⁰⁰ Nauka zaprzęgania psów [prowadzący: jw.].

14³⁰ Karmienie psów z udziałem dzieci.

15⁰⁰ Zawody mini cani-cros dla dzieci [prowadzący: przedstawiciele Stowarzyszenia „TRAVOIS”].

16⁰⁰ Integracyjne gry i zabawy dzieci zdrowych z dziećmi niepełnosprawnymi [prowadzący: wolontariusze (harcerze) i nauczyciele].

- 16³⁰ Wręczenie dyplomów uczestnictwa w projekcie, podziękowań [odpowiedzialny: dyrektor szkoły, koordynator projektu].
- 17⁰⁰ Rozpalenie ogniska, pieczenie kiełbasy, wspólny śpiew i zabawy przy ognisku [prowadzący: harcerze].
- 18⁰⁰ Zakończenie imprezy wspólnym wiwatem *Spotkajmy się znów...*
[Imprezie towarzyszyły kiermasze/stoiska ze zdrową żywnością]

EWALUACJA/OCENA/WNIOSKI

Dokonaj analizy przedsięwzięć/zadań realizowanych w projekcie, odpowiedz na zadane pytania, oceń w skali od 1 do 6, odpowiadającej skali ocen szkolnych.

Arkusz ewaluacji projektu *Indywidualnie, ale razem w świecie przyrody...*

		Ocena	Uwagi
Etap planowania	Czy temat projektu jest oryginalny i innowacyjny?		
	Czy projekt zyskał wielu sojuszników do realizacji?		
	Czy zaplanowane zadania są realne do zrealizowania?		
Etap realizacji	Co sprzyjało realizacji projektu?		
	Co utrudniało realizację projektu?		
	Które elementy można udoskonalić w projekcie?		
	Czy wiedza i umiejętności zdobyte w trakcie realizacji projektu będą przydatne w dalszej edukacji i w codziennym życiu?		
	Czy udało się osiągnąć zamierzone cele?		
Etap prezentacji	Czy organizacja integracyjnej imprezy środowiskowej jest odpowiednią formą prezentacji tego projektu?		
	Czy realizacja elementów programu rehabilitacyjno-edukacyjnego z udziałem psów, tzw. dogoterapia, zyskała akceptację w naszym środowisku?		

[Arkusz wypełniają osoby zaangażowane w realizację projektu: uczestnicy warsztatów, nauczyciele, dyrekcja szkoły i koordynator projektu, nauczyciele i rodzice zaangażowani w realizację projektu.]

Ocena projektu

Przy ocenie projektu uwzględniono:

- samoocenę uczniów biorących udział w realizacji zadań (indywidualnie i w grupach): frekwencję, zaangażowanie, wywiązywanie się z przyjętych zobowiązań, możliwości uczestników w powiązaniu z wkładem pracy, umiejętności komunikacji, kooperacji, asertywności;

- ocenę pracy grup: podział pracy, odpowiedzialność, atmosfera, wzajemna pomoc, poszukiwanie własnych rozwiązań.

Ponadto:

- wszyscy uczestnicy warsztatów po zakończeniu każdego z nich otrzymali stopnie sprawności (typu dekorator, malarz, projektant, artysta, kuchcik itp.), przyznawane przez prowadzących (zebrali je w swoich teczkach);
- uczniowie otrzymali oceny do dziennika lekcyjnego z przedmiotów, których dotyczyły treści zadania.

Wnioski z ewaluacji projektu

Projekt *Indywidualnie, ale razem w świecie przyrody...* okazał się wspaniałym pomysłem na integrowanie dzieci zdrowych z dziećmi niepełnosprawnymi.

Realizacja projektu pomogła przełamać, przynajmniej częściowo, bariery społeczne, zahamowanie ludzi zdrowych w stosunku do osób niepełnosprawnych, a zwłaszcza dzieci. Warsztaty stały się okazją do *łowienia talentów*, dzięki nim niektórzy uczestnicy będą rozwijać swoje zdolności na zajęciach organizowanych w Domu Kultury naszej dzielnicy. Z ankiet ewaluacyjnych dotyczących celowości, efektywności tego typu zajęć warsztatowych oraz imprezy środowiskowej wynika, że jest duże zainteresowanie i akceptacja dla tego typu przedsięwzięć w środowisku lokalnym.

Na *Pikniku Rodzinnym z Czworonożnymi Przyjaciółmi* społeczność lokalna udowodniła, że wystarczą dobre chęci, szczypta dobrego humoru i ciepłe promienie słoneczne, aby dobrze wspólnie się bawić.

Lista sponsorów i darczyńców, dzięki którym można było zrealizować projekt jest długa. Należy stwierdzić, że wielu ludziom nie są obojętne dzieci niepełnosprawne. Wspólnie pomogliśmy im choć trochę „otworzyć się” na świat. Promienny uśmiech dzieci na twarzy, radość i szczęście z danej chwili, wyzwoliły łzy u niejednej osoby.

Literatura:

Potocka B., Nowak L., *Projekty edukacyjne. Poradnik dla nauczycieli*, Zakład Wydawniczy SFS, Kielce 2002.

Olinkiewicz E., Repach E. (red.), *Warsztaty edukacji twórczej*, Wyd. Europa, Wrocław 2004.

**Dowody prezentacji projektu *Indywidualnie ale razem w świecie przyrody...*
– integracyjnej imprezy środowiskowej *Piknik Rodzinny z Czworonożnymi Przyjaciółmi***

